

Az ezüstaranykora

EZÜSTTÁRGYAK A TÖRTÉNELMI MAGYARORSZÁGRÓL

A bemutatón nagyjából 400 év ezüstműveseinek alkotásaival ismerkedhetett meg az érdeklődő az ország területéről származó 147 tárgy segítségével a BÁV Zrt. Bécsi utcai galériájában. A kiállítás azért volt nagyon fontos, mert anyagát nem az ismert múzeumok, hanem nagylelkű gyűjtők kollektíóiból válogatta és rendezte Fekete Krisztián, a BÁV Zrt. nemesfémszakértője és Nagy Tamás, a BÁV Aukcióház vezetője, műtárgyszakértő, Grotte András alapos és elmélyült szakmai támogatásával. Mint a címből is kiderül, a kiállított tárgyak összeállításában elsőrangú szempont volt a keletkezési helyük szerinti földrajzi egységekben

való bemutatásuk. A rendezők hét egységre (Nyugat-Magyarország; Kelet-Magyarország; Pest, Buda, Óbuda; Nyugat-Felvidék; Kelet-Felvidék; Erdély; Horvátország–Délvidék) csoportosították a magángyűjtők tulajdonában őrzött, felkínált anyagot. Az érdeklődőket a hét szektor mindegyikének jellegzetességeit bemutató és a kiállított tárgyak szakmai leírását tartalmazó tablók segítették az eligazodásban. Az ékszereken kívül a látogatók elé tárt anyag sokszínűen bizonyítja a régi magyar ezüstművesség sokirányú igazodását. A vitrinekben megnézhattük a különböző felekezetek liturgikus edényeit, főúri és polgári háztartások köznapi és ünnepi használatra

Barokk borkóstoló. Alexander KRAUDY műve
Baroque wine taster. Work by Alexander KRAUDY
Besztercebánya, 1660 körül, magasság: 3,8 cm (katsz. 61.)
Fotó: Slezák István / BÁV

Barokk mustártartó. SZAKMÁRY Pál műve
Baroque mustard pot, by Pál SZAKMÁRY
Eperjes, 1780 körül, magasság: 16,6 cm (katsz. 89.)
Fotó: Slezák István / BÁV

Reneszánsz misekehely. Anton SCHNITZER műve | Renaissance mass chalice, made by Anton SCHNITZER
Nagyszeben, 1620 körül, magasság: 19,4 cm (katsz. 114.)
Fotó: Slezák István / BÁV

szolgáló tárgyait, vagy a csupán a korszellem követelte, reprezentációt képviselő dísztárgyakat. Elgondolkodtató, hogy történelmünk igen változatos négyszáz esztendejéből láthattuk ezt a formai és technikai „aranykort”. A hosszan tartó háborúk, rablások, konfiskálások ellenére még mindig megmaradt korunkra annyi tárgy, hogy felmérhessük elődeink lenyűgöző, igényes pompaszeretetét és tudását. Mindenki tudja, aki csak felületesen ismeri a magyarországi ötvösséget, hogy mögötte az erdélyi és felvidéki, napjainkig folyamatosan kiaknázható bányák gazdagsága állt. Az igazsághoz tartozik, hogy ezeknek idegen kézbe került a nagyobbik fele. A szász bányavárosok és iparosaik szellemileg és a Magyar Királyság által szavatolt öngazgatásuk révén szinte az Osztrák–Magyar Monarchia végnapjáig, mint állam az államban, alig ízesültek a társadalomba. Műveltségük, képzésük, mintáik századokon keresztül egykori hazájukhoz kapcsolta őket. A Német-római Birodalom arany- és ezüstművészete Nürnberg és Augsburg stílusváltozásait

követte. Mindez a megkövetelt, szakmai továbbképzést jelentő vándorlás következtében a magyar iparosokra is természetszerűen vonatkozott. A kiállítás tárgyait szemlélve rácsodálkozhattunk a stílusok és technikák alapvető rokonságára. Könyveim között őrzöm a Lipcsében, 1923-ban kiadott, a cseh Lobkowitz családnak a 17. században rajzolt ezüstinventáriumát. A kötet 36 táblán összesen 427 ezüstitárgy képét őrzi. A bevezetőből kiderül, hogy a kötet kiadásának idejére ezekből egyetlen darab maradt a gyűjteményben – régi emlékeink pusztulásával tehát nem állunk egyedül. A kiadványban a német reneszánsz ezüstművészet szinte minden terméke megtalálható: a Losonczy-kannával (Esterházy-gyűjtemény) erősen rokon keresztelőkészletől a konyhai és tálalóedényeken, díszserlegeken túl az ágymelegítőig. Meglepő tanulságul, a jól eltalált formák szívósságát bizonyítva tűnt szemembe egy tejszínesdézscsésze, amely méretében, a dongák és kötésük megformálásában szinte azonos a BÁV kiállításán szerepelt Szentpétery-darabbal (katsz. 42.). De hasonló

Díztál. Hans MICHELMANN műve | Plate by Hans MICHELMANN | Bártfa, 1790, Ø 34 cm (katsz. 95.)

Fotó: Slezák István / BÁV

Barokk cibórium. Andreas STAGL műve
Baroque ciborium. Work by Andreas STAGL
Arad, 1780 körül, magasság: 37 cm (katsz. 140.)
Fotó: Slezák István / BÁV

Talpas pohár. Michael PRODNER műve
Silver-gilt beaker by Michael PRODNER
Brassó, 1680 körül, magasság: 19,5 cm (katsz. 128.)
Fotó: Slezák István / BÁV

rokonságokra lehattunk a strucctojás, kókuszdió serlegek körében is. Mint szintén gyűjtőnek, különösen örömmel tellett a kisebb, mondhatni intímabb tárgyak felfedezésében: az úti fűszertartók, szelencék (katsz. 11., 66., 78., 102.), kis méretű edények (katsz. 35., 55., 85., 86., 117., 141.), leginkább Szakmáry Pál mustároszpiszise (katsz. 89.). Külön elemzést érdemelne Hans Michelmann bártfai mester háromdarabos együttese, amelyből a kisebb tál (katsz. 95.) bizonyítja a mester munkáinak határozott finomodását. Figyelmet igényelne a csokoládés-, teás- és kávéskannák formaelemzése is. Milyen formagazdagságról tanúskodik az edények sora, mennyi meglepetéssel szolgálnak a fülek, kiöntők megoldásában (katsz. 1., 23., 24., 31., 37., 52., 86., 120.)! Remélem, fiatalabb kollégáinknak sikerült időt szakítaniok e nem mindennapi bemutató megtekintésére. Csak a sőtartók típusainak elemzése megérdemelne egy hosszabb tanulmányt, de ugyanezt elmondhatjuk a páros, vagy csak szólóban kiállított gyertyatartók hosszú soráról is. Mennyiségét tekintve szerénynek mondható a különböző felekezetek részére alkotott, de jó minőségű, szakrális tárgyak csoportja. Különleges a debreceni mester, Koromzay Dániel 1800 táján alkotott gazdag díszű, barokk kelyhe (katsz. 15.), melyről a kupáján befoglalt, niellós, grafikus, cirill betűs érem elárulja, hogy valószínűleg egy hajdúsági görögkatolikus közösség megrendelésére készítette. Meglepő az aradi, inkább rokokó, mint barokk cibórium eleganciája (katsz. 140.) és a komáromi, valamint a nagyszombati misekelyhek szolid visszafogottsága (katsz. 8., 54.). Megkésett gótika jegyeit őrzi az erdélyi darabok között a nagyszombati reneszánsz kehely, 1620-ból (katsz. 114.).

Klasszicista cukordoboz. Feloldatlan I. N. monogramos mesterjeggyel
 Classicist sugar-box. Hall-mark I. N., unidentified
 Újvidék, 1790 körül, magasság: 12 cm (katsz. 144.)
 Fotó: Slezák István / BAV

Empire boroskanna. Ivan MAYER műve
 Empire wine jug. Made by Ivan MAYER
 Zágráb, 1820 körül, magasság: 24,5 cm (katsz. 147.)
 Fotó: Slezák István / BAV

Végezetül ejtsünk szót a műtárgyakat kölcsönző tulajdonosokról is.

Ezen a kiállításon meggyőződhattünk a kulturált műgyűjtés tiszteletre méltó megjelenéséről. A tárgyak tulajdonosai ellenszolgáltatás nélkül bocsátották közönség elé anyagi, de még inkább szellemi kincseiket, ékesen bizonyítva, hogy egy-egy gyűjtemény létrehozása hazafias cselekedet, amely áttételesen az egész társadalom tudását, a közvagyonot is gyarapítja. Hálás köszönettel tartozunk azért, hogy az inkognitójukat megőrizve, okulásunkra és gazdagodásunkra mindannyiunkkal megosztották kincseik örömét.

KÓTAI József
 ötvösművész

(Az ezüst aranykora. Ezüstitárgyak a történelmi Magyarországról. BAV Apszisterem, Budapest, 2019. június 18. – augusztus 31. A kiállítást azonos című katalógus is kísértte Fekete Krisztián és Nagy Tamás szerkesztésében. BAV, Budapest, 2019, 113 o.)